

Kultury obrazu – tabu – edukacja

redakcja

Ilona Copik, Barbara Kita

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

Kultury obrazu – tabu – edukacja

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3740

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

Kultury obrazu – tabu – edukacja

redakcja
Ilona Copik, Barbara Kita

Redaktor serii: Studia o Kulturze
DOBROŚŁAWA WĘŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA

Recenzent
ARKADIUSZ LEWICKI

Polskie Towarzystwo
Badań nad Filmem i Mediami

Spis treści

Wstęp (<i>Ilona Copik, Barbara Kita</i>)	7
--	---

Media

JULIA LEGOMSKA	
Transformacje tabu w serwisach parentingowych	11
ANNA MAJ	
O potrzebie tabu w sztuce nowych mediów. Od rytuału przejścia do ustanawiania agendy	31
PRZEMYSŁAW PIENIĄŻEK	
Obrazy nieoglądalne? Tabu choroby, niepełnosprawności i śmierci w komiksie	49
ŁUKASZ WRÓBLEWSKI	
Wstręt – tabu – konsumpcja w <i>Produkcje Polskim</i> Sławomira Shutego	65

Film

ANDRZEJ GWÓZDŹ	
Jest mur – nie ma muru, czyli niewidzialna granica w filmach Defy	85
MAGDALENA KEMPNA-PIENIĄŻEK	
Obszary tabu w kinie biblijnym głównego nurtu	102
DARIA MAZUR	
Przeżycie religijne – przeżycie erotyczne? Refleksje nad filmem <i>Raj: Wiara</i> Ulricha Seidla	113
HANNA KOWALSKA	
Problematyka tabu w twórczości Todda Solondza	125
BARBARA KITA	
Pornografia u Jeana-Luca Godarda	139

AGATA MONTEWSKA

„Dorastanie nie jest dla dzieci” – o odtabuizowaniu dziecięcej transgresyjności według Kuby Czekaja	151
---	-----

Edukacja

ILONA COPIK

Detabuizacja historii w przestrzeni muzeum lokalnego	161
--	-----

BARBARA ŁUKASZEWICZ

Marginesy, przemilczenia, wykluczenia. Tabu w glottodydaktyce polonistycznej	177
--	-----

AGATA RUDZIŃSKA

Tabu w kulturach środkowoazjatyckich wyzwaniem dla lektora języka polskiego jako obcego	192
---	-----

EWA KOKOT

„Strach przed ciemnością” i „Oswajanie świata” – wystawy sztuki najnowszej w kontekście zakazów kulturowych	199
---	-----

Indeks osób	211
-----------------------	-----

Noty o Autorach	217
---------------------------	-----

Wstęp

Czy we współczesnych, niezależnych i wyzwolonych kulturach obrazu istnieje jeszcze jakieś tabu? W jakich sytuacjach kultura podtrzymuje, kiedy zaś zawiesza społeczne zakazy? Jak kulturowe tabu uzewnętrznia się w medialnych i społecznych dyskursach? Te i podobne pytania stanowią punkt wyjścia tekstów zgromadzonych w prezentowanym tomie. Motywem przewodnim jest w nim tabu – różne sposoby jego funkcjonowania i konceptualizowania we współczesnej kulturze wizualnej – oraz refleksje, jakie wywołuje ono w kontekście relacji nawiązywanych pomiędzy obrazami a sztuką, nowymi mediami, edukacją. Autorzy artykułów zamieszczonych w trzech obszarach problemowych: *Media*, *Film* oraz *Edukacja*, niejednokrotnie interdyscyplinarnie łączą perspektywy medio- i filmoznawcze z antropologią kultury, estetyką, językoznawstwem i literaturoznawstwem, w różny sposób przyglądając się temu, co w kulturze zakazane, stłumione, przemilczane, wyparte, nietykalne czy nieczyste. Częściej jednak aniżeli oznaki samej tabuizacji odnajdują w swoich analizach różne przejawy transgresji i przekraczania norm. W kontekście współczesnej kultury zasadniej aniżeli o samym tabu byłoby bowiem mówić o nasilonych procesach detabuizacji, rozumianej jako podejmowanie aktów świadomego łamania zakazów lub ich neutralizacji.

W tekstach, jakie znalazły się w zbiorze, nie tyle więc bierze się pod lupę tabu, ile podejmuje się złożoną refleksję nad ewolucją tego pojęcia. Autorzy odwołują się przy tym do rozumienia tabuizacji zgodnego ze słownikiem tradycyjnej antropologii, odnoszącym sens tego, co zakazane, do samego źródła kultury tradycyjnej (działania wzmocniającego więzy społeczne, pełniącego funkcje integrujące zbiorowość) oraz transformacji tabu, jaka dokonuje się we współczesnych zmediatyzowanych kulturach pod wpływem rozwoju wysokich technologii, rozprzestrzeniania się nowoczesnych technik komunikacyjnych i związanych z tym zjawisk społeczno-kulturowych (upłynnienia tożsamości, unifikacji, sekularyzacji). W tekstach tych można wprawdzie znaleźć refleksje

odwołujące się do zjawiska istnienia obszarów wspólnoty doświadczeń kultur pierwotnych i współczesnych (mity, rytuały, normy społeczne – fundamenty ładu symbolicznego), więcej jest w nich jednak przykładów świadczących o zasadniczych różnicach, które potwierdzają słuszność tezy, że tabu jako kategoria antropologiczna funkcjonuje dziś nieco inaczej aniżeli kiedyś, przede wszystkim podlega nieuchronnej dynamizacji. O ile bowiem znane są przykłady negocjacji tabu w społecznościach tradycyjnych, o tyle wiadomo, że stosowane one były z rzadka, nieodmiennie towarzyszyła im przy tym świadomość faktu, iż trwałe złamanie obowiązującej normy grozi poważnymi konsekwencjami społecznymi. Dlatego naruszenie tabu każdorazowo wiązało się z zastąpieniem jednej reguły inną, stanowiącą nowe prawo. W przeciwieństwie do tego współczesna kultura, dystansując się od wszelkiej trwałości i normalizacji, tak często narusza i zmienia zasady w duchu kolejnych transgresji, że niejednokrotnie trudno w jej obrębie w ogóle odnaleźć sfery tabu. Obowiązującymi strategiami komunikowania się w przestrzeni mediów, sztuki, a coraz częściej także edukacji, staje się przekraczanie granic, szok i prowokacja, będące wyrazem istnienia wręcz obowiązku detabuizacji w różnych obszarach życia społecznego i indywidualnej jednostkowej egzystencji.

W sytuacji, w której to, co zwyczajowo uznawane za wstydlive, niebezpieczne czy kontrowersyjne, definitywnie traci swoją tożsamość, tym bardziej aktualne wydaje się postawienie pytania o sens istnienia tabu. Pytanie to w istocie pociąga za sobą dalsze refleksje, dotyczące już nie tyle kwestii samych zakazów i podejmowania obecnie różnych aktów ich przekraczania/redefiniowania, ile szerzej: sensu kultury, obowiązującej w niej racjonalności, istoty relacji społecznych, strategii nadawczo-odbiorczych, zasad kulturowej komunikacji. Problemy odnoszące się do współczesnych procesów tabuizacji/detabuizacji wydają się przy tym warte roztrząsania, wzięwszy pod uwagę, że tabu oznaczało dotąd zakaz, który pełnił funkcję ochronną w kulturze. Dzisiejszy stopniowy zanik norm i zakazów wiąże się z utratą logiki utrwalonej w pokoleniowym doświadczeniu skumulowanym we wzorach kulturowych, stanowiąc jeszcze jedno świadectwo nieuchronnej utraty przez współczesnego człowieka gruntu pod nogami. Teksty zgromadzone w tomie *Kultury obrazu – tabu – edukacja* niezawodnie zaświadczać, że w warunkach kulturowej zmiany tropienie transformującej się definicji kulturowej i społecznej pojęcia tabu staje się już nie tylko istotnym wyzwaniem, ale czymś w rodzaju badawczej powinności.

*Ilona Copik
Barbara Kita*

Indeks osób

- Ablon Joan 50
Adams Angeline 56, 63
Achtelik Aleksandra 186, 190
Adamski Łukasz 157
Adenauer Konrad 87
Aldridge Alan 77, 81
Anders Jarosław 49, 63
Antos Gerd 12, 28
Aronofsky Darren 103, 109–110, 112
Ash Timothy Garton 86, 88, 100
Ashton Paul 169, 175
Assmann Jan 161, 169, 175
Aumont Jacques 147
- Bakke Monika 39, 40, 45, 46
Bale Christian 111
Banaś Kornelia 164–165, 175
Bańda Barbara 199, 210
Baran Jolanta 49, 63
Bardot Brigitte 140
Barson Mike 58, 63
Baudrillard Jean 78, 81, 127, 135, 137
Bauer Zbigniew 15
Berdychowska Zofia 12, 28
Bergala Alain 143–146, 148
Berger Peter L. 129, 137
Beria Ławrientij 164
Bernini Giovanni Lorenzo 117
Bertolucci Bernardo 140
Berwanger Katrin 92, 100
Bettelheim Bruno 203
Białostocki Jan 122
Biermann Wolf 92
- Bilut-Homplewicz Zofia 12, 28
Birek Wojciech 52, 63
Black David M. 114, 122
Blass Rachel B. 114, 122
Blochwitz Mathias J. 87
Bobrowski Rafał 163
Bochnak Adam 122
Bonnard Pierre 148
Botticelli Sandro 66, 67
Bourdieu Pierre 20
Böttcher Jürgen 90, 91, 101
Burzyńska Justyna 140, 149
Brabner Joyce 51, 57–60, 63
Breillat Catherine 140
Brody Richard 146, 148
Brogowski Leszek 77, 81
Brown Chester 57
Bruyn Günter de 89
Brzozowska Blanka 95
Bucholc Marta 36, 46, 67, 81, 126, 137
Buchowski Andrzej 163
Buczek Bartek 199, 210
Burska Ewa 103, 112
Burszta Wojciech 178, 190, 193
Butler Judith 133, 137
Butler Toby 169, 175
Bydłoń Antoni 37, 46
- Caillois Roger 103, 105, 110, 112
Carasco Raymonde 148, 149
Carpentier Karlheinz 93
Chéreau Patrice 140
Chrobok Maksymilian 165

- Chudy Sylwia 206
 Chudziński Edward 15, 28
 Ciszewski Bernard 166
 Coen Ethan 102
 Coen Joel 102
 Cook James 34, 36, 46
 Cooley Charles 129
 Cowling William 57, 63
 Crilley Mariah 53, 63
 Crowe Russell 111
 Crumb Robert 57
 Curtis Dal 51
 Czachur Waldemar 12
 Czajkowska-Majewska Dorota 123
 Czarnecki Gina 44
 Czekał Kuba 6, 151, 152, 156, 157, 158
 Cziomer Erhard 88, 100
- D**
 Dadey Bruce 60
 Daishonin Nichiren 56
 Dallis Nicolas P. 51
 Danek Danuta 209
 Daney Serge 147
 Dauksza Agnieszka 70, 81
 David B. 50
 David Peter 59
 Davison Al 51, 54–57, 63
 Dąbrowska Anna 11, 13, 20, 28, 29, 125, 126, 137, 151, 157, 177–178, 180, 188, 190, 193, 197
 Dąmbska Elżbieta 188, 189
 Debord Guy 77, 81
 DeMille Cecil B. 102–105, 108, 111, 112
 Didi-Huberman Georges 147, 148
 Dobek-Ostrowska Bogusława 32, 41, 46
 Dopartowa Mariola 110, 112
 Dorfler Gillo 80, 81
 Douglas Mary 36, 38–39, 45, 46, 67, 72, 81, 126, 137
 Douin Jean-Luc 142, 149
 Drozdowska Izabela 170
 Drzał-Sierocka Aleksandra 62, 63
 Drzazgowska Ewa 67, 81
 Dubisz Stanisław 11, 29
 Dubois Philippe 145–146, 149
 Duda-Gryc Marta 109, 112
 Durand Elodie 50
 Durkheim Émile 35
 Dziurok Adam 164, 175
 Dżurak Ewa 35, 46
- E**
 Eden Elana 107
 El Refaie Elisabeth 58, 63
 Elias Norbert 81
 Elsaesser Thomas 133, 137
- F**
 Falski Marian 77, 81
 Farnham M. 187
 Fertacz Sylwester 165, 175
 Ficek Ewa 12, 19, 28, 29
 Fies Brian 51, 60–61, 63
 Fleisher Michael 126, 137
 Foss Chris 53, 63
 Foucault Michel 20
 Frazer James 34, 38, 46
 Frąckiewicz Sebastian 50, 63
 Freud Sigmund 114, 117–119, 122, 123, 125, 137
 Fromm Erich 114, 122, 123
 Fudala Aleksandra 165
- G**
 Gailleurd Cecile 146, 149
 Gałyga Danuta 187–188, 190
 Gardner John 51, 63
 Garncarek Piotr 183, 190
 Gass Karl 87–88, 93
 Geertz Clifford 75, 80, 81
 Gennep Arnold van 34–35, 46
 Gębał Przemysław 179, 184, 190
 Gibson Mel 103, 110–111, 112
 Goczoł Katarzyna 207
 Godard Jean-Luc 5, 139–150, 214
 Godzic Wiesław 62, 63
 Golka Marian 116, 122
 Gołębiowska Marta 181, 192, 197
 Głaz Stanisław 114, 120, 122
 Granatowska Anna 113, 122
 Graszewicz Marek 126, 137
 Grau Olivier 39, 46
 Gravett Paul 51
 Gray Jonathan W. 53, 63
 Gräf Roland 89
 Grochowski Maciej 178, 179, 190
 Gwóźdź Andrzej 91, 93, 100
- H**
 Hagener Malte 133, 137
 Haidt Jonathan 71–72, 81
 Hamington Maurice 63
 Handel Ari 109, 112
 Hansz Irena 140, 149
 Hardwicke Catherine 103

- Hasegawa Ai 44
Hauff Reinhard 88
Haviland-Jones Jeannette M. 72, 81
Hawkins Kathleen 56, 63
Hayward Susan 107
Hempel Jan 114, 122, 123
Hochmuth Dietmar 86
Hoitink Aniela 43
Hunt John 44
Huston John 106
- Imada Sumio 71
- Jackson Peter 58, 61, 63, 111
Jacobsen Wolfgang 85, 100
James William 114, 116, 118, 120–122, 123
Janion Maria 73, 81
Jankowska Katarzyna 207
Janowska Iwona 179, 190
Janus-Konarska Justyna 181, 190, 192, 197
Japola Józef 34, 46
Jarosz Józef 12, 28, 29
Jastrubczak Łukasz 204
Jastrzębski Bartosz 180, 190
Jekiel Teresa 80, 81
Jędrzejko Ewa 186, 190
Johnson Greg 57, 63
Julkowska Violetta 166, 175
Jung Carl Gustav 121, 122
- Kahany Peter 97–98, 101
Kajak Piotr 182, 183, 190, 193, 197
Kalarus Marta 207
Kalicka Joanna 166, 175
Kaniowska Małgorzata 208
Kant Immanuel 67, 79
Kapralski Sławomir 169, 175
Kardasz Magda 207
Karina Anna 145
Karłowski Jan 122
Kaźmierczak Elżbieta 88
Kean Hilda 169, 175
Kempna-Pieniążek Magdalena 93, 100
Kępa-Figura Danuta 16, 28
King Henry 103, 112
King James 34, 46
Kita Barbara 93, 100, 145, 149
Kita Małgorzata 20, 29, 186, 190
Klein Gerhard 93–94, 99, 100
Klemm Michael 13, 28
- Kofta Krystyna 152
Kohlhaase Wolfgang 99, 100
Kokot Ewa 6, 202, 206
Kolankiewicz Leszek 35
Kolasińska Iwona 103, 108, 112
Kolnai Aurel 71
Kończak Sylwia 207
Kołyško Piotr 72, 81
Kończal Kornelia 97, 100
Kopaliński Władysław 125, 137
Kosecka Barbara 113, 122
Kosińska-Krippner Beata 113, 122
Kosta Peter 92, 100
Koster Henry 104–106, 112
Kowalski Grzegorz 208
Kowalski Piotr 180
Kozielecki Józef 152–153, 157, 158
Kristeva Julia 77, 81
Kristiansen Teddy 51, 53–54
Królak Sławomir 78, 81
Krug Manfred 92
Kruk Adam 113, 123
Krzczkowski Henryk 34, 46
Kubaszko Grzegorz 163
Kubiak Ho-Chi Maja 147, 148
Kuc Kamila 140, 149
Kuś Marek 199, 205, 210
Kwiatkowski Piotr Tadeusz 166–167, 175
- La Rosa Antonio Olivera 71, 82
Lachowska Dorota 81
Lamarr Hedy 107
Lamp Florian 113, 122
Landsberg Alison 169, 175
Lapouge Gilles 147
Latusek Henryk 166, 167
Lawrence Maggie 57
Leavitt Sara 51
Leder Witold 88, 100
Leopoldseder Hannes 42, 43, 46
Le Roy Mervyn 109
Leszczyńska Katarzyna 16, 28
Leszczyński Zenon 19, 28
Lewiński Piotr 186, 190
Lewis Michael 72
Linek Bernard 163, 175
Lipińska Ewa 188–189
Lis Marek 103, 112
Lis Renata 216

- Lisok Marta 202, 203, 207
 Lombroso G. 187
 Loska Krzysztof 103, 112
 Lubczański Maciej 163
 Lundberg F. 187
 Lutyński Piotr 199, 205, 207, 208, 210
 Lyons John 128
- M**
 Mach Anna 37, 46
 Maciejewski Marek 13, 28
 MacMullan Terrance 57, 63
 Maetzig Kurt 85
 Makowska Magdalena 17, 28
 Malinowski Bronisław 37, 46
 Marchetto Marisa Acocella 51
 Marecki Piotr 66, 73, 81
 Markowski Andrzej 11, 28
 Masłowska Dorota 68, 81, 213
 Matisse Henri 148
 Matuszek Gabriela 66, 88
 Mc G. 111
 McCauley Clark R. 71, 72, 81
 McCay Winsor 51
 McCombs Maxwell 32, 33, 40, 46
 McIlvenny Paul 57, 63
 McRae Lucy 43
 Mead George Herbert 129
 Menninghaus Winfried 70, 71, 81
 Michalczyk Andrzej 163, 175
 Michalska Katarzyna 206
 Michał Anioł 44
 Mignonneau Laurent 42
 Miller Henry 71
 Miller William Ian 79, 80, 81
 Miodunka Władysław 185, 186, 190, 191
 Mościcki Paweł 140, 142, 149
 Mulvey Laura 140–143, 149
 Musiał Łukasz 170, 175
- N**
 Naganowska Irena 99, 100
 Nancy Jean-Luc 148
 Nezick Nathalie 147, 149
 Niedurny Marcin 164, 175
 Nijakowski Lech M. 166, 175
 Nolan Christopher 111
 Nora Pierre 169
 Nourry Émille 34, 46
 Nowacki Dariusz 68, 81
 Nowak Paweł 15, 16, 29
- Nowicka Ewa 36, 37, 38, 46, 71, 81
 Nycz Ryszard 66, 69, 71, 81
- O**
 O'Brien Sharon 61, 63
 O'Connor Flannery 131
 O'Lunaigh Cian 51, 61, 63
 Olcoń-Kubicka Marta 20, 28
 Olszewski Sławomir 49, 63
 Ong Walter J. 34, 46, 48
 Opiłowski Roman 12, 28, 29
 Orłowski Hubert 162, 163, 175
 Orszulik Alfred 165
 Ōshima Nagisa 140
- P**
 Pančikova Marta 186, 191
 Pasięka Małgorzata 180, 190, 193, 197
 Paździo Joanna 182, 190
 Peeters Frederik 50
 Pekar Harvey 51, 57–59, 60, 63
 Pisarek Walery 15, 28
 Pociask Janusz 13, 29
 Prokopiuk Jerzy 114, 122
 Ptaszkowska Anna 81
 Pullman Philip 199, 209
- R**
 Radwan Beata 32, 33, 46
 Reckwitz Andreas 97, 100
 Reimann Brigitte 90, 100
 Rentowska Joanna 206
 Reszke Ryszard 114, 122, 125, 137
 Reynolds Kevin 103
 Rhode Michael G. 58, 60, 63
 Rieff Philip 19
 Ritzer George 73, 81
 Rogalski Dariusz 114, 122
 Rose Nikolas 40, 47
 Rosselló Mir Jaume 71, 82
 Rosenbaum Sebastian 163–165, 168, 175
 Rozin Paul 71, 72, 81
 Römer Rolf 94, 101
- S**
 Saddam Husajn 59
 Sadowska Małgorzata 157
 Sadowski Michał 113, 122
 Saryusz-Wolska Magdalena 161, 166, 175
 Sawicka Grażyna 125, 127, 128, 137
 Schlögel Karl 170, 175
 Schmitz Ulrich 17, 26, 28
 Schneider Peter 87, 90, 100

- Schnitzler Karl-Eduard von 87
 Schoepf Christine 46
 Schuster Jacques 90, 100
 Scorsese Martin 109
 Scott Ridley 103, 104, 105, 110, 112
 Seagle Steven T. 51–54, 63
 Seidl Ulrich 5, 113–117, 121, 123, 124
 Serafin Barbara 186, 190
 Seretny Anna 184, 190
 Shaw Donald L. 33
 Shusterman Richard 95, 100
 Shuty Sławomir 5, 66, 68, 70, 71–82
 Sikorska Małgorzata 20, 28
 Sindermann Horst 85
 Skowronek Katarzyna 16, 19, 20, 28
 Skórzak Anna 114, 122
 Skura Marta 183, 190
 Small David 51
 Smandek Michał 199, 210
 Smykała Marta 12, 28
 Snyder Zack 111
 Socha Paweł M. 116, 118, 120, 121, 123
 Sokolewicz Zofia 35
 Solondz Todd 5, 125, 127–135, 137, 138
 Sommerer Christa 42
 Sontag Susan 49, 50, 57, 62, 63
 Sosna Franciszek 166
 Sosnowska Paulina 67, 81
 Sowiński Grzegorz 71, 81
 Spain Rodriguez 57
 Spencer Christopher 111
 Spitzmüller Jürgen 12, 28
 Squier Merrill 51
 Stack Frank 51, 58, 59, 60, 63
 Staniewski Przemysław 28, 29
 Stasiuk Karina 126, 137
 Stawiński Janusz 129, 137
 Stawowy Ludwik 73, 81
 Steczek Piotr 208
 Stefańczyk Wiesław 186, 191
 Stevens George 111
 Stocker Gerfried 42, 43, 46
 Stöckl Hartmut 13, 14, 24, 26, 28, 29
 Stupnicki Wojciech 208
 Sucharska Zofia 97
 Sujkowska-Sobisz Katarzyna 12, 29
 Szacka Barbara 161, 175
 Szafranek Anna 86, 100
 Szatrawska Izabela 62, 63
 Szczęsna Ewa 16, 29
 Szelc-Mays Małgorzata 185, 187, 191
 Szymanowska Karolina 199, 210
 Ślawska Magdalena 20, 29
 Świtaj Paweł 50, 63
 Tatkiewicz Anna 103, 112
 Thein Ulrich 93,
 Thiel Heinz 92, 101
 Thomas William Isaac 129
 Thompson Lara 140, 149
 Tokarska-Bakir Joanna 35, 36, 38, 39, 46,
 67, 81
 Tokarski Ryszard 15, 16, 29
 Tolmie Jane 61, 63
 Tomasz z Akwinu 115, 119, 123
 Tomotaka Takahashi 44
 Traba Robert 166, 175
 Trier Lars von 140
 Tuana Nancy 57, 63
 Turner Victor 35, 45, 46
 Ulbricht Walter 85
 Ulicny Branislav 44
 Vanistendael Judith 50
 Vogel Frank 92, 93, 94, 101
 Verzel Dan 44
 Warchala Jacek 26, 29
 Warneke Lothar 90
 Wasilewski Jacek 178, 190
 Wasilewski Jerzy 128, 133, 134, 137
 Wawrzyniak Joanna 175
 Weibel Peter 39, 41, 46
 Wenders Wim 87, 214
 Węgrzyn Dariusz 164, 165, 168, 175
 Whalen Zach 53, 63
 Williams Ian 51
 Williams Linda 139, 140, 142, 143, 149
 Winterbottom Michael 140
 Witkowski Michał 69
 Witosz Bożena 12, 20, 29
 Wittig Monique 133
 Włodarczyk Aleksandra 206
 Wojnar Irena 80, 81
 Wojnowski Konrad 137
 Wojtyna Miłosz 140, 149

Wolle Stefan 88, 89, 100

Woodring Jim 57

Woźniczka Zygmunt 165, 175

Wyler William 102

Zadrożyńska-Barącz Anna 35

Zasępa Ewa 50, 63

Ziębińska-Witek Anna 170, 172, 175

Ziomkowska Erwina 199, 210

Zgółka Tadeusz 15, 29, 126, 137

Zschoche Herrmann 89

Żakowski Maciej 77, 81

Żebrowska Ewa 28

Żurawiecki Bartosz 113, 123

Żydek-Bednarczuk Urszula 20, 29

Żyniewicz Karolina 199, 205, 210

Noty o Autorach

Julia Legomska – dr, adiunkt w Zakładzie Komunikacji Kulturowej w Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autorka monografii *PANSTWO, NARÓD, OJCZYŻNA w dawnej polszczyźnie. Leksykalno-semantyczny opis pojęć* (2010); współredaktorka tomu *Rzecznicy prasowi a public relations* (2007). Zainteresowania naukowe: relacje język – media – kultura, polisemiotyczność i multimedialność komunikacji, lingwistyka kulturowa, historia języka.

Anna Maj – dr, adiunkt w Zakładzie Komunikacji Kulturowej i Zastępca Dyrektora w Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, autorka monografii *Media w podróży* (2008) oraz książek zbiorowych na temat nowych mediów i komunikacji, w tym kilku anglojęzycznych; w latach 2015–2016 *project leader* projektu „Digital Arts” w Inter-Disciplinary Net w Oksfordzie. Jej zainteresowania badawcze dotyczą teorii mediów i komunikacji, antropologii mediów (fotografia, design, nowe technologie komunikacyjne, HCI), socjologii wiedzy oraz teorii podróży.

Przemysław Pieniążek – absolwent kulturoznawstwa i podyplomowych studiów dziennikarskich (Uniwersytet Śląski w Katowicach), doktorant w Zakładzie Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach na Uniwersytecie Śląskim. Były dziennikarz „Gazety Zawierciańskiej”, autor recenzji, esejów i tekstów publicystycznych o tematyce filmowej, literackiej i komiksowej. Redaktor działu komiksu w internetowym dwutygodniku kulturalnym „artPAPIER”. Regularnie publikował na łamach „Twórczości”, „Nowych Książek”, „Lampy”, „Arteonu”, „Filmu”, „Śląska”, „Nowej Fantastyki”, „Science Fiction Fantasy Horror” oraz kwartalników „Opcje” i „Czas Fantastyki”. Na łamach miesięcznika „Bluszcz” prowadził autorski dział recenzji nowości komiksowych. Zwycięzca drugiej edycji konkursu „Powiększenie” organizowanego przez portal Filmweb.

Łukasz Wróblewski – filolog, kulturoznawca, absolwent Wydziału Polonistyki oraz Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; stypendysta Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego; autor książki *Masłowska: opowieść o wstręcie* (2016); współredaktor monografii *Rozkosz w kulturze* (2016), *W kulturze dotyku? Dotyk i jego reprezentacje w tekstach kultury* (2016) oraz *Nagość w kulturze* (2017). Publikował m.in. w „Tekstach Drugich”, „Przeglądzie Humanistycznym”, „Postscriptum Polonistycznym”, „Stanie Rzeczy”, „Masce” oraz tomach zbiorowych.

Andrzej Gwóźdź – profesor zwyczajny na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, gdzie kieruje Zakładem Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach. Przez wiele lat był również pracownikiem

naukowo-dydaktycznym Uniwersytetu Łódzkiego, a także profesorem gościnnym uniwersytetów w Konstancji i Szanghaju oraz wykładowcą uczelni w Holandii, Czechach, Niemczech i na Łotwie. Interesuje się głównie teorią filmu i nowych mediów oraz antropologią obrazowości. Ostatnio ukazała się m.in. monografia *Zaklinanie rzeczywistości. Filmy niemieckie i ich historie 1933–1949* (2018); jest autorem kilkunastu antologii i tomów zbiorowych z zakresu teorii mediów, historii myśli filmowej, dziejów kina na Górnym Śląsku oraz poświęconych twórcom filmowym, m.in.: *Film als Baustelle. Das Kino und seine Paratexte* (2009), *Kino po kinie. Film w kulturze uczestnictwa* (2010), *Kino Hanny Schygulli* (2015). W latach 2005–2009 prezes Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego; w latach 2006–2014 redaktor naczelny kwartalnika „Kultura Współczesna”, inicjator i wiceprezes Polskiego Towarzystwa Badań nad Mediami (od 2015).

Magdalena Kempna-Pieniążek – dr hab., adiunkt w Zakładzie Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autorka monografii: *Dziwniejsze niż fikcja. Rola wyobraźni w filmach Marca Forstera* (2012), *Formuły duchowości w kinie najnowszym* (2013), *Marzyciele i wędrownicy. Romantyczna topografia twórczości Wernera Herzoga i Wima Wendersa* (2013), *Neo-noir. Ciemne zwierciadło czasów kryzysu* (2015). Prowadzone przez nią badania dotyczą głównie estetyki *noir* i *neo-noir*, problemów duchowości i religijności w kinie oraz współczesnych wariantów filmowego autorstwa.

Daria Mazur – dr hab., pracuje w Instytucie Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Autorka książek: *Między Wschodem a Zachodem. Horyzonty aksjologiczne literatury europejskiej w lekturze Józefa Czapskiego* (2004), *Dybuk* (2007), *Waszyński's „The Dybbuk”* (2009), *Realizm socpaxowski* (2013). Członek redakcji pisma „Blok”, współredaktor serii „Kino Polskie Wczoraj i Dziś” oraz „Przestrzeń w Kulturze Współczesnej”. Zajmuje się historią polskiego kina, a także związkami sztuki, historii idei i literatury współczesnej.

Hanna Kowalska – absolwentka Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej na Uniwersytecie Wrocławskim, doktorantka na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Prowadzi badania nad zagadnieniem tabu oraz cielesności we współczesnym kinie i literaturze. Interesuje się także problematyką tożsamości kulturowej oraz serialami jako nowym medium kultury popularnej.

Barbara Kita – dr hab., pracuje w Zakładzie Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się teorią filmu i nowych mediów (zwłaszcza francuskiej proweniencji), interesuje ją także problematyka tożsamości, przestrzeni oraz miejska. Autorka książek: *Między przestrzeniami. O kulturze nowych mediów* (2003) oraz *Obraz zatrzymany. Praktyka i teoria późnego Godarda* (2013). Redaktorka publikacji *Przestrzenie tożsamości we współczesnym kinie europejskim* (2006), współredaktorka książki *Kino pamięci* (2013) oraz współredaktorka (z Magdaleną Kempną-Pieniążek) zbioru *Filmowe pejzaże Europy* (2017).

Agata Montewska – doktorantka w Instytucie Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Przygotowuje rozprawę doktorską z dziedziny literatury i filmu, z uwzględnieniem problemów transgresji i posttransgresji. Zainteresowania badawcze skupia wokół postmodernistycznych koncepcji tożsamości, sekularyzmu i erotyki.

Ilona Copik – dr hab., adiunkt w Zakładzie Komunikacji Kulturowej w Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na problematyce tożsamości kulturowej, miejsca i przestrzeni i ich filmowych i medialnych reprezentacji oraz edukacji medialnej i regionalnej. Autorka monografii:

Pomiędzy Gliwicami a Gleiwitz. Przestrzeń kulturowa miasta w twórczości Horsta Bienka (2013), *Topografie i krajobrazy. Filmowy Śląsk* (2017), współredaktorka tomu zbiorowego *Edukacja przez słowo – obraz – dźwięk* (2015).

Barbara Łukaszewicz – absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim, studium podyplomowego „Glottodydaktyka Polonistyczna – nauczanie języka polskiego jako obcego” w Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców POLONICUM na Uniwersytecie Warszawskim oraz filologii norweskiej na Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS. Współpracownik Pracowni Glottodydaktyki Kulturowej działającej przy Centrum POLONICUM. W ramach studiów doktoranckich na filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim przygotowuje rozprawę z tytułem „Wyrażanie emocji negatywnych w polonistycznej praktyce glottodydaktycznej”.

Agata Rudzińska – absolwentka kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (specjalność: filmoznawstwo), doktorantka w Zakładzie Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach UŚ. Od 2014 roku pracownik Szkoły Języka i Kultury Polskiej UŚ. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół teatru, telewizji, filmu (szczególnie polskiego) oraz nauczania języka polskiego jako obcego. Pracowała jako lektor języka polskiego jako obcego na Kazachskim Uniwersytecie Stosunków Międzynarodowych i Języków Obcych w Ałmaty.

Ewa Kokot – historyk sztuki, pedagog, realizatorka autorskich projektów polegających na kontaktowaniu dziecka ze sztuką, kuratorka wystaw, organizatorka warsztatów, masowych akcji i plenerów. W zakresie edukacji twórczej współpracuje z instytucjami kultury w Polsce i Europie. Członkini zarządu Polskiego Komitetu Wychowania przez Sztukę InSEA, członkini Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Kieruje Domem Oświatowym Biblioteki Śląskiej. Autorka książek: *Fortepian, czyli gra faktury* (2007), *Księgi pracy twórczej* (2010), *Nasza przestrzeń* (2012), *Ścieżka zmysłowa* (2013).

Redaktor: Joanna Szewczyk

Projektant okładki: Marek J. Piwko

Na okładce wykorzystano plakat autorstwa Dariusza Tiałowskiego

Redaktor techniczny: Małgorzata Pleśniar

Korektor: Monika Lis

Łamanie: Alicja Załęcka

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-226-3325-0
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3326-7
(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,75. Ark. wyd. 16,5. Papier
kredowy matowy 115 g   Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:

Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin

Kultury obrazu – tabu – edukacja

W tekstach, jakie znalazły się w zbiorze, nie tyle [...] bierze się pod lupę tabu, ile podejmuje się złożoną refleksję nad ewolucją tego pojęcia. Autorzy odwołują się przy tym do rozumienia tabuizacji zgodnego ze słownikiem tradycyjnej antropologii, odnoszącym sens tego, co zakazane, do samego źródła kultury tradycyjnej (działania wzmacniającego więzy społeczne, pełniącego funkcje integrujące zbiorowość) oraz transformacji tabu, jaka dokonuje się we współczesnych zmediatyzowanych kulturach pod wpływem rozwoju wysokich technologii, rozprzestrzeniania się nowoczesnych technik komunikacyjnych i związanych z tym zjawisk społeczno-kulturowych (upłynnienia tożsamości, unifikacji, sekularyzacji). W tekstach tych można wprawdzie znaleźć refleksje odwołujące się do zjawiska istnienia obszarów wspólnoty doświadczeń kultur pierwotnych i współczesnych (mity, rytuały, normy społeczne – fundamenty ładu symbolicznego), więcej jest w nich jednak przykładów świadczących o zasadniczych różnicach, które potwierdzają słuszność tezy, że tabu jako kategoria antropologiczna funkcjonuje dziś nieco inaczej aniżeli kiedyś, przede wszystkim podlega nieuchronnej dynamizacji.

fragment *Wstępu*

ISSN 0208-6336	Więcej o książce
Cena 24 zł (+ VAT)	
ISBN 978-83-226-3326-7	
	
9 788322 633267	